

AKADÉMIAI SZAKBIZOTTSÁGOK

Társadalomkutatások a Dél-Alföldön

A Szegedi Akadémiai Bizottság munkájáról — megalakulásának 25. évfordulója ürügyén és alkalmából — az elmúlt évben többször tudósítottunk a hasábkon. Az ősszel újjáalakult szakbizottságokat a következőkben tervezzük bemutatni — elsőként a jelentős társadalomtudományi kutatásokat összefoglaló Filozófiai és Történettudományi Szakbizottságot. Ennek tavaly novemberben újonnan választott elnöke Kristó Gyula, a történettudomány doktora, a JATE tanszékvezető tanára. Pillanatnyilag alkotói szabadságon van — legújabb, a történeti Magyarország megyéinek kialakulásával foglalkozó könyvén dolgozik —, mégis készséggel adott tájékoztatást a szakbizottság feladatairól és terveiről.

— *Legelőször talán azokat a kereteket, a szervezeti rendszert segítsen, kérem, áttekinteni, amelyben dolgoznak!*

— Az akadémiai szakbizottságok általában a munkabizottságokban fejtik ki tevékenységüket. Nálunk három régebbi és három újabb létezik: a Latin-Amerika története, a Jelenkortörténeti és a Régészeti-antropológiai munkabizottságok hosszabb ideje folytatnak eredményes kutatásokat. Az idén alakult meg a Filozófiatörténeti és az Agrártörténeti munkabizottság, mostanában szerveződik a Technikatörténeti, amely a tárgyi néprajzot is integrálja. Korábban hozzánk tartozott, most az újonnan alakult Pedagógiai és Pszichológiai szakbizottság vette át a társadalmi beilleszkedés zavarait vizsgáló munkabizottságot.

— *A felsorolásból is kitetszik, hogy a társadalomtudományok sok ágát, főként az úgynevezett ideológus természetű-jellegű tudományokat fogja össze a szakbizottság. Ez rendkívüli felelősséget követel.*

— Valóban olyan társadalomtudományokat művelnek kutatóink, amelyeknek politikai volta tagadhatatlan. A felelősségünk nagy, különösen abban a tekintetben, hogy a tudományok természetének megfelelően, a tárgyat által megkövetelt módon, regionális-, dél-alföldi jelleggel kutassunk. A történeti folyamatok sokszor nem vesznek tekintetbe mesterséges határokat, mondjuk megyei elkülönültségeket. Az a törekvésünk, hogy a tárgynál fogva nem regionális természetű tudományok kutatásában pedig a helyi, speciális kutatói fölkészültségre és hagyományra legyünk tekintettel. A Latin-Amerika-kutatásoknak például Szegeden nagy hagyományai és jó eredményei vannak.

— *Melyek azok a főbb, konkrét feladatok, amelyek a szakbizottságra hárulnak?*

— A szakbizottság összegezi és szervezi az előbb ismertetett társadalomtudományi témakörökben a Dél-Alföldön folytatott kutatásokat. Részint erkölcsi támogatás ez a kutatóknak; egyengetjük a fontos témák útját az Akadémia különféle szerveihez. Másodsorban: saját szempontjaink, választásunk alapján módunk van anyagi támogatást adni kutatócsoportoknak, s nem túl nagy, de azért mindenképpen segítséget jelentő összegeket az egyéni kutatóknak. A dolognak az a jelentősége, hogy a nagy intézményi háttérrel nem rendelkező, például a vidéki múzeumokban dolgozó emberek se legyenek magukra hagyva, ha értekes a munkájuk. Harmadsorban: pályázatokat gondozunk. Jobbára egyéni kutatóknak írunk ki évről-évre pályázatokat, ez a tevékenységünk örvendetesen nagyívű, élénk, sikeres. A SZAB saját módszerű káderneveléseként is elkönnyelhetnénk, hiszen általában fiatalok pályáznak. A figyelmüket is tudjuk így irányítani, az azonos területek kutatóit egymáshoz közelíteni — a tudományos utánpótlást nevelni.

— *Néhány jellemző példát kérek: milyen munkák valósultak meg a szakbizottság égisze alatt, erkölcsi-anyagi támogatásával?*

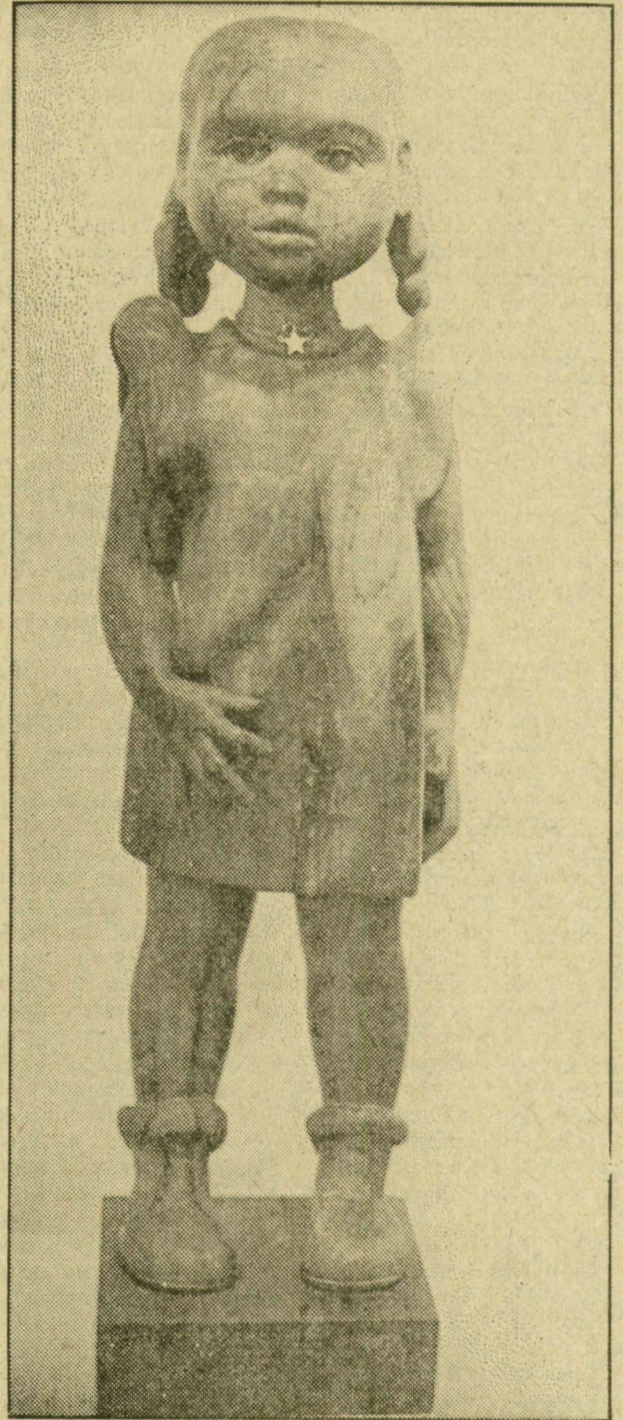
— A Szegedi Akadémiai Bizottság erkölcsi támogatásával, az ezen a téren elnyert akadémiai pénzeszközök felhasználásával valósul meg az utóbbi idők egyik legnagyobb vállalkozása, az ötkötetes Szeged története. A kötetek anyagi terheit természetesen a városi tanács viseli, viszont az Akadémiai Központi Hivatalától 3 évig nem kevés összeget kaptunk anyaggyűjtésre. Ezt jobbra a szegedi sajtóanyag meghatározott szempontok szerinti kicédlátására fordítottuk, olyan adattárat hozva így létre, amelyből sokáig dolgozhatnak a kutatók. A másik igen jelentős vállalkozás, fölfogásom sze-

rint nagy lépés az önálló könyvkiadás felé, a *Dél-alföldi évszázadok* című új könyvsorozat. A Békés és Csongrád megyei tanács anyagi áldozatvállalása tette lehetővé, hogy első könyve hamarosan megjelenjen. Blazovich László munkája, *A Tisza—Körös—Maros-köz középkori településrendje*, mint a cím jelöli, regionális jellegű, megye- és országhatároktól függetlenül tárja fel a történeti folyamatokat. A vállalkozáshoz Bács megye is csatlakozni fog, az akadémiai bizottság pedig a saját eszközeivel támogatja e sorozat létrejöttét, témákat ajánl, a színvonal s a tudományos profil alakításáért vállal felelősséget.

— *A munkabizottságok ideai tervei már elkészültek. Melyek a fontosabb kutatási folyamatok, és milyen főbb rendezvények lesznek?*

— A jelenkortörténet kérdéseivel erőteljesebben kell foglalkoznunk; ez azért fontos és egyszersmind nehéz, mert sok szállal kötődik a napi politikai gyakorlathoz. A Csongrád megyei kutatási segédletek, a pártarchívumban őrzött dokumentumok, továbbá tanácsulási anyagok mutatói már készülnek, ezt a munkát a többi megyére is ki kell terjeszteni. Ugyanilyen jellegű, feltáró, áttekinthető, alapozó munkára van szükség az agrártörténeti munkabizottságban. Jórészt interdiszciplináris jellegű kutatásokat kell így előkészíteni, amelyekhez a történészeknek agrártudományi szakembereket, ipari és szövetkezeti szakértőket is be kell vonni. Az értelmes együttműködés azzal a haszonnal jár, hogy a kutatásokhoz a szellemi és az anyagi bázist egyaránt meg tudjuk teremteni, vagyis sem dilettáns munkák nem születnek, sem a színvonalas kutatás nem marad pénz nélkül. A kérdés másik felére hosszas felsorolással válaszolhatnék, jó néhány, köztük nemzetközi konferenciánk, szemináriumunk lesz. Ezekben a hetekben Békéscsabán a hajdani ellenfelek, Áchim L. András és Bajcsy-Zsilinszky Endre történeti szerepét teszik mérlegre a szakemberek. Szeretnénk a hagyományt újítani, rangos régészeti konferenciát rendezni az ősszel. Novemberben Szegeden az MSZMP újjászervezésének 30. évfordulója alkalmából tudományos emlékülés lesz.

SULYOK ERZSÉBET

LÓRÁNT ZSUZSA: COPFOS

KATONA JUDIT

Árvákért való imádság

Mennyi árvád volt Magyarországon s bár te magad is árva voltál, szíved alatt jövendőt hordtál.

Adj az árváknak jobb világot, tiszta ruhát és tele tálat, riassz el tőlük minden árnyat.

Sorsukra nagyon jól vigyázzál, úgy török, hajlik, mint a nádszál, földre borulna napvilágnál.

Ne sok dajkát adj nekik, egyet, kitől tiszta létük ered meg s kívül szép szóval perlekednek.

Csak egy tenyeret adj hajjukra. Jobb, mint a sok s az is goromba. Bár mindegyiknek anyja volna!

Adj az árváknak békeséget, szájukra őszinte ígéket, hadd hirdessenek fennén téged.

KOVÁCS JÓZSEF

Nomádok

Hová ifjúságunk, bazalt-csöndek, édeni ragyogású lét? Sehol gyerekkorunk, gödör-hazák, pokolba, hová? Hová szelíd állatok, s te, szárnyadat suhogtató madár? S ti, férfi és asszony, hová? Hol van ében édesapánk, merre van vadrózsa édesanyánk? Szivárványos emberpár: fogad közti csüngünk Magyarországon.

Madarat tolláról? Embert kedves könyveiről?

Láttam egyszer egy „felmérést” közbüntényesekről. Meddig terjedtek a „kultúrigényeik” bűnöző korukban. Nem lepett meg, hogy unalmas óráikban két rablás között egyik sem olvasgatott Tolsztoj-regényt, Csehov-novellát, Illyés-esszét, József Attila-verseket. Figyelmet érdemel, hogy ez a filmre nem érvényes; szép számmal voltak köztük szenvedélyes mozilátogatók. Figyelmet érdemel, hogy két útonállás közt, ha nincs kéznél krimi, filmen akár a Karenina Anát is megnézi a bűnöző, netán a Hamletet tévéváltozatban — megtörténhet persze, hogy a Hamletben is csak a krimi látja meg: ki ki szűr le, sejtelmesen jön a szellem, és belebeszél az élők dolgába.

Nagyszerű találmány a film, a tévé. De társalkodó partnernek már korántsem olyan nagyszerű. Mindig ő beszél. Kihagyás nélkül, folyékonyan, szaporán.

Nem lehet közben megállni, el-tűnődni, visszalapozni, visszakérdezni. Voltaképpen nem is igényeljük a mozivászonnal, a képernyővel a társalgást, leszoktunk már róla — pereg a kép, pereg a cselekmény.

De van itt még valami más is. Én, a néző, a tévé előtt soha nem választhatom meg a társaságomat. A nézőknek kell körülülniük a tévét, és eszi, nem eszi, nincs más választék, csak a mai műsor. (A. és B. menü). A képernyő, a mozivászon a középpont — a nézők serege: alkalmi körítés.

Fordított a helyzet a könyvtárban: ott az olvasó a középpont. Őt veszik ezerszám körül a múlt és jelen nagyjai, szellemóriásai: mind

Embert könyvtáráról

vele akar társalogni, őt hívogatják a polcokról. Kedvére válogathat köztük aznapi társalkodópartner, titkos tanácsost, megvallhatja őket, mindennap a legnagyobbat, a legtapasztaltabbakat, a legbölcsebbeket a világról, az emberről, az életről, de még az éppen szorongató személyes gondjairól is.

És nemcsak a legnagyobbakat. De százzszámra olyanokat a kortársak közül, akik az ő számára itt és most tudnak újat, izgalmasat, tanulságosat, szépet mondani.

Az irodalom sok lehetséges osztályozását hadd szaporítom eggyel: vannak olyan könyvek, amelyekben mindennél inkább önismerést talál az olvasó, és vannak olyanok, amelyek — olykor bizony gyötrelmes — önvizsgálatra szorítják.

Természetesen az olvasó igenis önismerést keres. Olyan hőseket, olyan történeteket, amelyekbe önmagát, környezetét, egész megszőköt világot kedve szerint, könnyen behelyettesítheti.

S annak a derűs világképnek az igazolását is megtalálhatja a könyvekben, mely szerint az egymáshoz való szerelmek természetesen egymáséi lesznek, a jó természetesen megkapja a jutalmát, a rossz a büntetését; a bűnöst természetesen utoléri az igazságszolgáltatás sújtó ökle.

Kellemes érzés becsukni az ilyen könyvet, jól lehet aludni utána.

S ezzel korántsem akarom kétségbe vonni, leszólni a könyv esetleges irodalmi értékét; rangos alko-

tásokban olykor remekművekben is találhat az olvasó — ha keres — önismerést.

De igen valószínű, hogy a leghálásabb társalgópartnerek, „titkos tanácsosok” azok a könyvek, amelyeket olvasva — nehéz elaludni. Amelyek megtagadják az olvasótól a remélt önismerést, s arra kényszerítik: nézzen szembe önmagával. Hátha nem olyan derék ember ő, amilyennek hiszi magát; hátha nem olyan értelmesen él, ahogyan élhetne; hátha ő is tévedhet egyben-másban, és az ellenfeleinek is lehet igaza; hátha a világ nem úgy van jól, ahogy ő megszokta, lehetne sok minden másképpen, jobban is. Mert az igazság elég sokszor alulmarad, a jó nem nyeri el a jutalmát, a bűnös diadalmaskodik.

A társalgáshoz bizony idő kell. Sajnos vagy nem, de az olvasás határfoka nem javul a gépesítéssel, a technikával arányosan. Egy könyv elolvasása ma is megkíván annyit időt, mint száz évvel ezelőtt; a reklámozott gyorsolvasás csak felületes áttekintésre, hozzávetőleges tájékozódásra alkalmas — társalgásra semmiképp.

Mégis mosolyogni való, ahogyan némelyek temetik a „Gutenberg-galaxis-t”, a könyvnyomtatás korát.

Valóban, a szórakozásra, a kellemes időtöltésre, a kultúrjavak habzsolására kényelmesebb, népszerűbb, talán vonzóbb lehetőségeket is kínál a mai technika. De a halhatatlanokkal naponta egy társaságban lenni, a legnagyobb elmék közül a kedvünkre kiválasztottal társalogni — ezt ma is, belátható ideig holnap is, csak a könyv adhatja meg.

FEKETE GYULA